

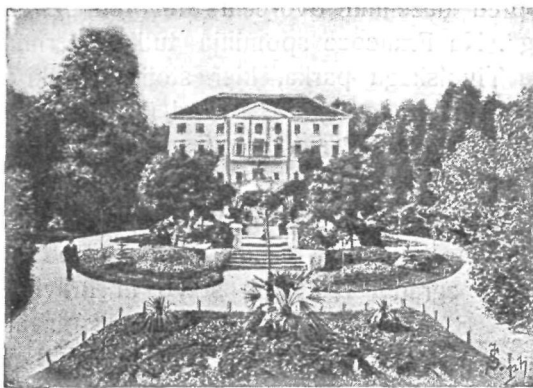
Bela Ljubljana.

Spisal *Lad. Ogorek.*

Glavno mesto Kranjskega in središče vseh Slovencev je Ljubljana. Zaradi njene lepote in vabljive, slikovite okolice, zaradi znamenitega razgleda s 364 m visokega Grada, zaradi obilnih šetališč in mikavnih senčnatih gajev jo imenujejo belo Ljubljano. Vse te lepote privabljajo leto za letom vanjo vedno več tujcev, ki Ljubljanec ne morejo prehvaliti.

Ljubljana se razprostira v obliki polmeseca okrog Grada. Na zahodu zagledaš Polhograjske dolomite, na severovzhodu kipe v oblake Julijske Alpe in Karavanke z mogočnimi gorskimi velikani. Od severa in severovzhoda te pozdravljajo Kamniške planine, na vzhodu se dviga Dolenjsko gričevje, na jugu in jugozahodu

Tivolski grad.

pa uzreš kranjski Kras. Z Grada pregledaš tudi obširno Ljubljansko barje, ki se razprostira južno od Ljubljane. Z Grada vidiš tudi Ljubljanico, ki teče skozi mesto in ki se odcepi od nje in zopet izteka vanjo 2 km dolgi Gruberjev prekop, ki so ga otvorili leta 1780. Od tamkaj zagledaš tudi Golovec in Šišenski hrib, kjer je Ljubljančanom toliko priljubljeni Rožnik z belo Marijino cerkvico. Vse naokrog stoje razsipane prijazne vasi, odkoder se iztekajo v Ljubljano med plodovitim poljem, lepimi, zelenimi travniki in prijaznimi gozdiči ravne, bele ceste.

O zgodovini Ljubljane pripoveduje profesor Franc Orožen to-le:

Prvi prebivalci so bili mostičarji, ki so stanovali na Šišenskem hribu, Golovcu in Gradu. Uborne svoje kočice so imeli zgrajene na kolih, da so bili varni pred vodo in divjimi zvermi. Za Rimljanov je stalo tu veliko mesto Emona,

ki jo je razrušil hunski kralj Atila leta 452. Začetkom 13. stoletja so dali koroški vojvode Ljubljani meščanske pravice. Pozneje se je polastil mesta češki kralj Otakar II. Tega je premagal cesar Rudolf I. Habsburški, ki je dal leta 1282. Kranjsko svojima sinovoma Rudolfu in Albrehtu. Kranjsko pa je bilo zarubljeno Koroški in je s to deželo pripadlo tirolskemu grofu Majnhardu.

Leta 1335. je dobil Kranjsko avstrijski vojvoda Albreht II. V drugi polovici 14. stoletja je postala Ljubljana glavno mesto vojvodine Kranjske. Cesar Friderik III. je ustanovil leta 1462. ljubljansko škofijo in dal mestu več novih pravic. Mesto je mnogo trpelo tudi pred turškimi napadi. Kranjska dežela je bila od leta 1809. do 1813. v oblasti francoskega cesarja Napoleona I., ki je ustanovil Ilirijo. Napoleonov namestnik je prebival v Ljubljani.

Ko je bil Napoleon premagan, so se zbrali v Ljubljani leta 1821. evropski vladarji. Ta sestanek imenujemo kongres. V spomin na ta dogodek so zasadili na trgu pred deželnim dvorcem drevored „Zvezdo“ in imenovali trg „Kongresni trg“. Na Francoze spominja tudi Lattermanov drevored, ki drži do obsežnega Tivolskega parka, kjer stoji Tivolski grad. Pred njim zazreš spomenik maršala Radeckega. Ta grad je bil nekdanj njegova last, a podaril ga je mestu. Tudi v „Zvezdi“ stoji spomenik tega slavnega vojskovodje.

Leta 1895. se je pripetila Ljubljani velika nesreča. O Veliki noči jo je strahovit potres skoro popolnoma razsul. Toda mesto si je kmalu opomoglo. Po potresu so zgradili več lepih stavb in uravnali ulice, ceste in

Erjavčeva cesta.

trge: iz razvalin je vstalo novo mesto. Med najlepšimi cestami sta „Cesarja Franca Jožefa cesta“ s samimi velikimi in bogatimi hišami in „Erjavčeva cesta“ s prijaznimi hišicami, vile imenovanimi, ki jih obdajajo lepi vrtovi s pisanimi nasadi.

V Ljubljani je 10 cerkvá. Zaradi veličastne in lepe notranjščine je najznamitejša stolna

cerkev sv. Nikolaja. Glasovit je deželni muzej Rudolfinum. V njem so dragocene zbirke prazgodovinskih in rimskih najdb in izkopnin. Največ pozornosti zbuja one izza dobe mostičarjev. Muzeju je položil temeljni kamen

Cesarja Franca Jožefa cesta.

lefa 1883. cesar Franc Jožef I. — C. kr. licealna knjižnica šteje nad 54.000 knjig in zvezkov in mnogo redkih rokopisov. „Slovenska Matica“ izdaja poučne in zabavne knjige, „Slovenska Šolska Matica“ skrbi za izdajanje knjig, ki pospešujejo razvoj slovenskega šolstva, „Glasbena Matica“ pa skrbi za glasbeni pouk slovenske mladine in pospešuje z izdajanjem glasbenih del povzdigo domače glasbene umetnosti. Deželno gledališče je odprto vsem slojem in vsem stanovom. Tam skrbe z uprizarjanjem resnih in šaljivih iger za splošno vzgojo prebivalstva. Mnogoštevilna narodna društva imajo svoja zbirališča v „Narodnem domu“,

Stolna cerkev.

ki ga je zgradil s prostovoljnimi doneski ves slovenski narod.

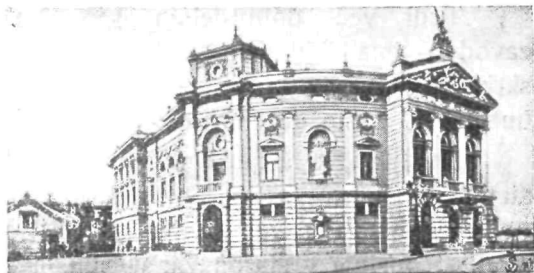
Za vzgojo in pouk je v Ljubljani dobro preskrbljeno. Poleg duhovniškega seminarija ima Ljubljana dve gimnaziji, realko, moško in žensko učiteljske, trgovsko šolo, c. kr. umetno - strokovno šolo, tri obrtne pripravljavnice, obrtno nadaljevalno šolo, dve zasebni učiteljski, 18 ljudskih in meščanskih šol, 7 otroških vrtcev

Muzej Rudolfinum.

in šolo za gluhoneme otroke. Vsi ti šolski zavodi so večinoma v lastnih šolskih poslopih. Slovenci se sedaj z vsemi silami zavzemajo za to, da bi dobili v Ljubljano tudi visoko šolo — slovensko vseučilišče.

Poleg obeh spomenikov Radeckega stoji v Ljubljani še na Vodnikovem trgu spomenik prvega slovenskega pesnika Valentina Vodnika, na Muzejskem trgu spomenik slavnega zgodovinarja Valvazorja, na Marijinem trgu spomenik največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna in ob mostu čez Gruberjev

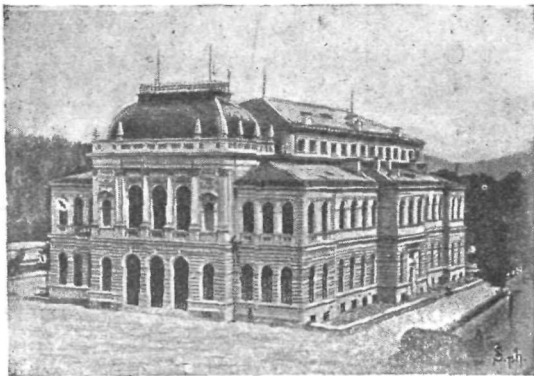

Deželno gledališče.

prekop kamenit steber, postavljen v spomin prihoda avstrijskega cesarja Franca I. in cesarice Karoline. Tudi na pokopališču pri sv. Krištofu je več spomenikov ob grobovih slavnih mož. V Ljubljani je 8 mostov. Najznamenitejši je Jubilejski most.

Tak most je v Avstriji samo še v Brnu na Moravskem.

Za trgovino in promet ima Ljubljana jako ugodno ležo. Tu se križajo ceste s Štajerskega na Primorsko in s Koroškega na Hrvaško. Ljubljana ima šest železniških prog, ki teko iz treh kolodvorov: z južnega, državnega in dolenskega. Mesto razsvetljuje elektriška razsvetljava, po ulicah pa teče elektriška cestna želez-

Narodni dom.

nica. Za zdravo pijačo skrbi znamenit vodovod z izvrstno pitno vodo. Vzdrževanje in upravljanje vseh teh naprav daje poleg velike tvornice za tobak, poleg več tvornic za železo in usnje, poleg več pivovarn, poleg elektrarne, predilnice, več tiskarn in poleg drugih tvornic zaslužka tisočim ljudi in rodovin.

V Ljubljani je sedež deželnega predsednika, knezoškofa, raznih posvetnih in vojaških oblastev in kranjskega deželnega odbora. Te oblasti poslujejo v vladni palači, v knezoškofijski palači, v justični palači, v finančni palači, v deželnem dvorcu in v raznih vojašnicah.

Tudi več dobredelnih zavodov ima Ljubljana, ki skrbe za siromake in bolnike.

Imenujemo samo deželno in vojaško bolnišnico in jubilejsko ubožnico.

Ljubljana, ki šteje danes do 40.000 prebivalcev, ima svoj zakon ali statut. Občinski zastop upravlja torej za deželno stolno mesto Ljubljano posle okrajnega glavarstva ter ima v to svrhu posebne uradnike ali magistrat, ki posluje v starodavni mestni hiši, ki ima lepo posvetovalno dvorano. Mestno hišo so zgradili leta 1714. Na čelu mestni upravi stoji župan, ki ga potrjuje cesar.

Oči vseh Slovencev so obrnjene v središče slovenskega življenja, v belo Ljubljano. Vsi Slovenci žele, da bi se razvijala in rasla bolj in bolj. In to je tudi želja slovenske mladine.

Mestna hiša.